Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования «Витебский государственный
университет имени П.М. Машерова»

IV МАШЕРОВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Материалы международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых

ТОМ II

Витебск
УО «ВГУ имени П.М. Машерова»
2010

Репозиторий ВГУ

УДК 378.4(476.5)(06)
ББК 74.580.268(4Беи-4Вит)я431+74.583(4Беи-4Вит)я431
Ч52

Печатается по решению научно-методического совета учреждения образования «Витебский государственный университет имени П.М. Машерова». Протокол № 5 от 23.06.2010 г.

Материалы конференции публикуются в авторской редакции

Редакционная коллегия:
А.П. Солодков (*главный редактор*),
И.М. Прищепа, А.Л. Дединкин, В.А. Каратерзи, А.И. Матеюн

Р е ц е н з е н т ы:
доктор физ.-мат. наук, профессор *Н.Т. Воробьёв*; канд. биол. наук, доцент *А.А. Чиркина*;
канд. пед. наук, доцент *И.В. Галузо*; доктор биол. наук, профессор *А.А. Чиркин*;
канд. биол. наук, доцент *Л.М. Мержвинский*; канд. экон. наук, доцент *С.В. Шахнович*;
канд. философ. наук, доцент *Э.И. Рудковский;* канд. пед. наук, доцент *Е.Ф. Ивашкевич*;
канд. ист. наук, доцент *В.В. Акуневич*

Репозиторий ВГУ

Ч52 **IV Машеровские чтения** : материалы международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, Витебск, 28–29 октября 2010 г. / Витебский гос. ун-т; редкол. : А.П. Солодков (гл. ред.) [и др.]. – Витебск : УО «ВГУ имени П.М. Машерова», 2010. – Т. II. – 432 с.
ISBN 978-985-517-265-0.
ISBN 978-985-517-267-4 (том II).

В сборник включены материалы, представленные авторами на международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых «IV Машеровские чтения» и посвященные решению актуальных научных проблем по естественным, техническим, гуманитарным наукам и методикам их преподавания. Материалы могут быть использованы научными работниками, аспирантами, преподавателями и студентами высших учебных заведений.

УДК 378.4(476.5)(06)
ББК 74.580.268(4Беи-4Вит)я431+74.583(4Беи-4Вит)я431

ISBN 978-985-517-265-0
ISBN 978-985-517-267-4 (том II)

УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2010

ВЫКАРЫСТАННЕ ПРЫМЕТНІКАЎ У ПАЭТЫЧНЫХ ТВОРАХ А. РАЗАНАВА

Здановіч Н.У.
Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны універсітэт»,
г. Баранавічы, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Шавель В.М.

This article investigates the peculiarities of the use of adjectives in the poetic works of A. Ryazanov.

Прыметнік у беларускай літаратурнай мове характарызуецца функцыянальнай неаднастайнасцю, але яго стылістычную ролю як крыніцу моўнай экспрэсіі ў мастацкіх творах цяжка пераацаніць.

У творах А. Разанава прыметнікі сустракаюцца рэдка, таму выкарыстаныя паэтам словы дадзенай часціны мовы набываюць большую сэнсавую і стылістычную вагу.

Аўтар у пераважнай большасці выпадкаў выкарыстоўвае якасныя прыметнікі, якія ўваходзяць у склад словазлучэнняў і характарызуюцца наяўнасцю вобразнасці (крывавым цветам, шчакой гарачай, з непрытомнага чала, кветка жывая, цяжкае неба, лёс тужлівы, глухія камяніцы, балеснае сэрца і інш.), напрыклад: Празрысты звон, / грымотны грукат, / скалісты свіст, / магутны гул – / усе / разрозненыя гукі / цяклі, /каб зліцца / у агул… [2, с. 10]

Сярод якасных прыметнікаў можна вылучыць розныя лексіка-семантычныя групы: назвы якасцей, якія ўспрымаюцца органамі пачуццяў: гарачы, шурпаты, галодны, горкі, цяжкі, напрыклад:…Вар'яцтвам патыхала / горкі пыл / сядаў і падымаўся неахвотна… [1, с. 96]; назвы якасцей, якія ствараюць аб навакольнай рэчаіснасці прасторавыя і часавыя ўяўленні: глыбокі, далёкі, дачасны, вялікі, напрыклад:...У лотаці жоўтай / а што ўнутры / дачаснае сонца / без абалонкі… [1, с. 35]; назвы якасцей, якія раскрываюць багацце колераў і адценняў: белы, цёмны, чорны, жоўты, зялёны: ...Стары чалавек на зялёнай траве / на рэштках свайго хутарышча… [1, с. 45]; назвы якасцей, якія характарызуюць фізічныя, псіхічныя і разумовыя асаблівасці жывых істот: непрытомны, жывы, блазнаваты, стары, напрыклад: …Заблытаныя святы. / Празрэнні апярэджвалі разлік. / А людзі разумелі: / блазнаваты… [1, с. 29]; назвы якасцей, якія вызначаюць будову і ўласцівасці рэчаў: размаіты, ломкі, сыпучы: …Пясок сыпучы трэцца пад нагамі, / сінее неба, / мора-акіян / бяжыць у нерухомасці… [1, с. 13].

Якасныя прыметнікі ў творах А. Разанава рэдка ўжываюцца ў прамым значэнні, іх пераноснае значэнне вобразна перадае індывідуальнае бачанне свету пісьменнікам, напрыклад: …Шаптала штосьці лета. / А над шурпатым розумам тваім / згушчаліся зіхоткія сусветы… [1, с. 29]; …Мяне стамляе горад непрытомны, / Я не паспеў. Сутонне надышло… [1, с. 10].

Большасць выкарыстаных прыметнікаў матываваныя, утвораныя ад назоўніка суфіксальным (напрыклад: пяшчотны, разумны, дзіўны, гібельны, скрушны, гаротны, староннi і інш.) і канфіксальным (напрыклад: нявольны, ненасытны, безгалосы, непрытомны і інш.) спосабамі.

У мове паэтычных твораў А. Разанава сустракаюцца адносныя прыметнікі, якія маюць значэнне прымет ад матэрыялу або рэчыва, з якога зроблены ці складаецца прадмет: пясчаны, каменны, лістовы, напрыклад: …Куды?!– / у ростань…/ надзею…/ страту…/ Каменныя гарады / зачыняцца ў інтэрнаты… [1, с. 86]; значэнне прымет ад месца знаходжання прадмета ці часу яго існавання: лясны, ранішні, палескі, дзённы, падземны, напрыклад: …Допыт ранішні і вячорны. / Гукі белыя – / павадры. / Паскідаюць халаты – / чорна… [2, с. 174]; значэнне прымет ад яго прызначэння ці ўласцівага яму дзеяння, напрыклад: …У вышыню ўпіналіся званіцы, / і вартавыя вежы свой цяжар / трымалі змрочна: што яны вартуюць?! [1, с. 9]; назвы прымет ад яго адносін да канкрэтнай групы асоб ці пэўнай сферы дзейнасці: беларускі, людскі, сялянскі, чалавечы,напрылад: Абамлелая шчака. / Даімчыся, хваля!.. / Ярка / пыршчуць кветкі з-пад смычка… / Бе-/ла-/руская пяснярка… [1, с. 24]. Некаторыя адносныя прыметнікі пры пэўнай спалучальнасці з іншымі словамі ў аўтарскім кантэксце набываюць адценне вобразнасці, напрыклад: …Што з некім адбылося, / што з табой, – адрозніваў. / Пясчаны пошап смагі… [1, с. 29].

Рэпазітарый БарДУ

У невялікай колькасці выкарыстаны аўтарам прыналежныя прыметнікі (напрыклад: матчыны, бацькавы, савіны і інш.) ў пэўным кантэксце, пэўнай сінтаксічнай канструкцыі набываюць таксама вобразнае значэнне, напрыклад: ...Гледачы / разглядаюць сябе: / відоўня…/ Ненароджанае – / ўначы. /Бы савіныя вочы – / поўня… [2, с. 176].

Назіранні пацвярджаюць, што пераважную большасць прыметнікаў у паэтычных творах А. Разанава складаюць якасныя матываваныя прыметнікі суфіксальнага ўтварэння, якія дапаўняюць эмацыянальны фон мастацкіх твораў, робяць іх больш запамінальнымі.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Разанаў, А. Шлях–360. Паэмы і вершы / А. Разанаў ; пад рэд. У. Караткевіча. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1981. – 109 с.
2. Разанаў, А. Выбранае / А. Разанаў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1999. – 462 с.
3. Кароткая граматыка беларускай мовы : у 2 ч. / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларуская навука, 2007. – Ч. 1 : Фаналогія. Марфаналогія. Марфалогія. – 351 с.

ХАРАКТЭРНЫЯ РЫСЫ ТВОРЧАСЦІ М. БАГДАНОВІЧА

Злотнікава М.С.
Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава», г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Русілка В.І., кандыдат філал. навук, дацэнт

In this article the description of characteristic features of creativity of Maxim Bogdanovich contains. It reflects the basic aesthetic and poetic sights of the Belarus poet.

Максім Багдановіч застаецца адным з самых загадкавых паэтаў Беларусі. Яму належыць у беларускай літаратуры асаблівае месца. Таму мэтай дадзенага артыкула з'яўляецца вылучэнне характэрных рыс творчасці Максіма Багдановіча, паказ асноўных эстэтычных і паэтычных поглядаў беларускага песняра.

Творчасць Максіма Багдановіча пачала развівацца пасля паражэння першай рускай рэвалюцыі. У ёй мы мала знойдзем матываў сацыяльнай барацьбы. Паэт як бы шукае непераходзячыя, вечныя каштоўнасці і знаходзіць іх ва ўзвышэнні, апяванні роднай Беларусі, яе народа. Праз роднае ідзе Багдановіч да агульначалавечага, як бы становячыся паэтам Красы і Прыгажосці.

Уражанні, адчуванні паэта вызначаюцца незвычайным багаццем, шматколернасцю, пералівамі фарбаў. Некаторыя настроі, пачуцці настолькі тонкія, няўлоўныя, што іх немагчыма выказаць у слове. У той жа час мы не знойдзем у Багдановіча незразумелай лексікі, стылістыкі, вобраз яго канкрэтны, прадметны. У паэзіі дамінуе спакойная апавядальная інтанацыя з незвычайнай пластыкай, адчувальнасцю.

Беларускі паэт імкнуўся перадаць «звышпачуццёвае», амаль не прыбягаючы да туманных, хісткіх, няпэўных вобразаў. Іншая справа свет лесуноў, вадзянікоў, русалак, досыць адчувальны ў багдановічаўскіх творах. Гэта, вядома, не рэалістычны свет. Але ён не выдуманы, ён існуе ў народнай свядомасці, беручы пачатак у міфалогіі. У Максіма Багдановіча міфалагічныя персанажы не толькі летаргічныя, але і недаўгавечныя. У іх вялікае мінулае, але зараз яны апускаюцца, вымiраюць. Агульны настрой міфалагічных твораў – жаль, смутак аб мінулым, да якога няма вяртання.

Для Багдановіча далёкае мінулае народа мае мастацкую, эстэтычную значнасць, і гэтае мінулае знікае, таму яго неабходна затрымаць. Максім Багдановіч як паэт перш за ўсё адметны тым, што прывіў беларускай літаратуры эстэтычныя якасці, якіх яна дасюль не мела: светаадчуванне інтэлігентнага чалавека, побач з калектыўна-грамадскай эмоцыяй (пераважна ў творах фальклорнага складу) эмоцыю асобасную, багацце, шматграннасць яе адценняў.

М. Багдановічу ў яго творчасці былі куды бліжэй выразнасць і мера ў апісаннях, дакладнасць кампазіцыі. У яго лірыцы выразна заўважаецца імкненне да зразумеласці, яснасці. Разам з тым, у сістэме эстэтычных і паэтычных поглядаў М. Багдановіча